

LEERLIJN	
Titel	Thematische Leerlijn Fotografie en Muziek De thema's sluiten o.a. aan bij de Da Vinci methode.
Ontwikkeld door	

ALGEMEEN	
Titel activiteit	Gezicht in het donker
Groep	Groep 7
Soort activiteit	Fotografieles / met de focus op het begrip 'mens in beeld'
Plaats	School
Duur	120 minuten
Rolverdeling	De leerkracht geeft de les
Leergebied	Kunstzinnige oriëntatie
Discipline	Fotografie / digitale media
Thema	Ottomanen / vertaald in 'Gezicht in het donker'
Omschrijving van de activiteit	In deze les bekijken de kinderen een presentatie over hoe licht en donker gebruikt worden in Ottomaanse en Nederlandse renaissance kunstgeschiedenis. De kinderen onderzoeken hoe ze met uitlichten en schaduw kunnen spelen in een foto. De kinderen maken een foto met een clair obscur effect. Ze bespreken het eigen werk en dat van hun groepsgenoten.
Plaats in de reeks	Dit is een fotografieles die past bij het thema 'Ottomanen'. Bij dit thema is ook een muziekles beschikbaar. Verzamel de resultaten van het werk van de leerlingen. Maak een expositie of een (digitaal) fotoboek na afloop van de les(sen).
Mogelijkheden	Verzamel de resultaten van het werk van de leerlingen. Maak een expositie of een (digitaal) fotoboek na afloop van de les(sen).
Leeropbrengst	SLO kerndoelen 42 / 54 / 55 <ul style="list-style-type: none"> - De kinderen gebruiken licht wat afkomstig is van bronnen, waarbij ze gebruik maken van het contrast tussen licht en donker. - De kinderen kunnen beelden gebruiken om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren. - De kinderen gebruiken de relatie tussen kleur en licht. - De kinderen passen opbouw, ordening, evenwicht en betekenis toe. - De kinderen kunnen een clair-obscur foto maken met gebruik van digitale fotografie. - De kinderen kunnen reflecteren op het eigen werk en dat van hun groepsgenoten. - De kinderen geven hun mening over het eigen product en werkproces en dat van anderen, waaronder over het werk van kunstenaars.

UITVOERING	LES
Tijdspad	<p>Totaal: min.120 minuten Oriënteren: 25 minuten Onderzoek: 20 minuten Opdracht: 60 minuten Reflectie: 15 minuten</p> <p>Dit tijdspad kunt u naar eigen inzicht aanpassen of verlengen.</p>
Vorbereiding	<p>Bereid van tevoren voor: Zorg ervoor dat de ruimte waar de les in gegeven wordt verduisterd kan worden of dat er een donkere ruimte beschikbaar is waar de kinderen de foto's kunnen maken.</p> <p>Bestudeer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De lesactiviteiten • Gezicht in het donker PO7 (presentatie) <p>Zet de volgende technische materialen klaar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Digibord • Fotocamera's of iPads/ tablets voor het maken van foto's* • Kabel om de foto's over te zetten naar de computer <p>Zet de volgende materialen klaar. Zorg voor een ruime keuze:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lampen waar gericht mee geschenken kan worden zoals een spotje, zaklamp of bureaulamp. Het licht van een tablet of Smartphone kan ook worden gebruikt. <p>Tip: Voeg eventueel eigen afbeeldingen en video/muziekfragmenten toe die aansluiten bij het onderwerp en de interesses van de kinderen.</p> <p>* Zorg voor voldoende fotocamera's/ iPads/ tablets. De kinderen kunnen per groepje van 3 werken met 1 apparaat of rouleren indien er minder apparatuur beschikbaar is.</p>
Oriënteren	<p><u>Start met een gesprek</u> over het thema 'Ottomanen'.</p> <p>Laat de kinderen vervolgens eigen ideeën formuleren en associëren op het onderwerp 'Gezicht in het donker'.</p> <p><u>Start de presentatie:</u> 'Gezicht in het donker PO7 (presentatie)'.</p> <p>Toon afbeelding 1. Stel vragen als:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zie je hier? - Wie zouden deze mensen kunnen zijn? - Waar zouden deze mensen vandaag kunnen komen? - Waar is het licht en waar is het donker? <p>Ter informatie: Tussen het Ottomaanse rijk (Turkije was hier ooit een deel van) en het westen waren rond 1453 veel verschillen, er waren veel oorlogen maar ondanks dat waren er veel mensen uit het Westen nieuwsgierig naar de cultuur van de Ottomanen en andersom. Zo schilderde de Italiaanse kunstenaar Paolo Veronese deze twee sultans. Hij schilderde deze schilderijen in een periode die in de kunst ook wel de renaissance genoemd wordt.</p>

	<p>Toon afbeelding 2. Stel vragen als:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wie is hier geschilderd? - Door wie is dit geschilderd? - Wat valt je op aan het licht? - Waar zou het licht vandaan komen? Waarom denk je dat? <p>Ter informatie: Dit schilderij is een zelfportret geschilderd door de kunstenaar Rembrandt van Rijn. Hij was een meester in het schilderen van clair-obscur, een techniek die in de renaissance heel veel werd gebruikt. Clair-obscur is een techniek uit de schilderkunst, film en fotografie. Het verschil (contrast) tussen licht en donker wordt daarbij extra overdreven. Hierdoor zie je veel meer schaduwen en lijkt het meer diepte te krijgen. Het schilderij lijkt minder plat. Vaak kun je niet zien wat voor soort licht er gebruikt is, maar je ziet hier wel dat het licht van boven en een beetje van voren moet komen. Dat kun je zien door de schaduwen onder de wenkbrauwen en neus. Daarnaast is het licht op zijn voorhoofd het meest fel.</p> <p>Toon afbeelding 3. Stel vragen als:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het effect van licht van een kant? - Waar is het licht en waar is het donker? - Waar zie je schaduw? - Waarom zou je iemand fotograferen met clair-obscur? <p>Ter informatie: Clair-obscur wordt ook vaak gebruikt in de fotografie. De achtergrond is meestal bijna helemaal zwart. Clair-obscur wordt gebruikt om extra aandacht te laten gaan naar het onderwerp. Je ziet niets anders dan het gezicht of een deel van een gezicht.</p> <p>Toon afbeelding 4. Stel vragen als:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke lichtbronnen zijn er voor deze foto's gebruikt? - Wat is het verschil? - Waar valt het licht op en wat is er donker? <p>Ter informatie: Op deze afbeeldingen zie je dat je clair-obscur kunt maken met verschillende lichtbronnen. Je kunt een felle lamp gebruiken, een kaars, en de kunstenaar Laure Fauvel gebruikt zelfs een beeldscherm van een computer of telefoon. Het is belangrijk dat het verder helemaal donker is.</p>
Onderzoek	<p><u>Uitlichten:</u> Verduister de ruimte en laat de kinderen in tweetallen of groepjes voorwerpen en gezichten met een zaklamp, iPad, telefoon en/ of andere lichtbron uitlichten. Laat ze onderzoeken wat het verschil is tussen van veraf, dichtbij en vanuit verschillende hoeken uitlichten, bijvoorbeeld van boven, onder, zij of iets van achteren. Let daarbij op dat ze elkaar niet in de ogen schijnen en leg de nadruk van het onderzoek op hoe de schaduwen vallen en hoe ze een zo groot mogelijk verschil tussen licht en donker kunnen maken. Wat wordt uitgelicht en wat komt in het donker? En in geval van verschillende lichtbronnen, wat is het verschil?</p>

	Besprek achteraf de bevindingen.
Opdracht	<p>Geef <u>een instructie</u> over het bedienen van de camera:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vertel met welke 'knop' je de foto maakt. • Laat zien waar je de foto op de camera bekijkt. • Leg uit hoe je werkt met het kader op de camera. Staat alles wat je op de foto wilt in beeld? Door de camera dichtbij te houden of een stapje achteruit te doen kun je andere dingen in beeld brengen. • Gebruik het begrip compositie. Laat de kinderen nadenken over de plaatsing van wat ze gaan fotograferen • Besteed aandacht aan scherp stellen. Leg uit dat je scherpe foto's krijgt door de camera stil te houden door het gebruik van een statief of stabiele ondergrond. • Vertel dat mensen die bewegen onscherp kunnen worden op een foto, maar dat je dat ook met opzet kunt doen (bijvoorbeeld om beweging te laten zien). • Leg uit dat je licht nodig hebt om te fotograferen. Hoe meer licht er is hoe meer scherper je foto wordt. Tegenlicht zorgt voor donkere silhouetten. Vertel dat je extra lichtbronnen kunt gebruiken om iets uit te lichten of om extra schaduwen te creëren. • Benadruk het gebruik van verschillende camerastandpunten. Je kunt een foto van boven, onder, dichtbij of veraf maken. <p>Tip: Gebruik zo min mogelijk de zoomfunctie. De kwaliteit van de foto gaat achteruit.</p> <p>Bij clair-obscur is het belangrijk dat de kinderen scherpstellen op het uitgelichte object/ gezicht. Zorg ook voor een goed verduisterde ruimte voor het maken van de foto's.</p> <p>Laat de kinderen afhankelijk van het aantal beschikbare apparaten en lichtbronnen in tweetallen of groepjes van 3 à 4 kinderen werken. Laat de kinderen rouleren met de camera's indien er minder apparaten beschikbaar zijn.</p> <p>Vertel: Jullie gaan nu clair-obscur foto's maken van elkaars gezichten. Je maakt als het ware een clair-obscur portret. Maak om de beurt een foto en ga om de beurt op de foto. Zoek een plekje waar je geen last hebt van het licht van een van de andere groepjes. Overleg samen hoe en waarmee je het beste je gezicht kunt uitlichten om een zo groot mogelijk verschil tussen licht en donker te krijgen. Vanuit welke kant schijnt het licht en hoe dichtbij hou je de lichtbron? Probeer het eerst even en maak dan de echte foto.</p> <p>Omdat je in het donker een foto gaat maken is het belangrijk om je camera helemaal stil te houden. Je kunt een statief gebruiken of de camera ergens op laten steunen/ tegenaan laten leunen bij het maken van de foto.</p> <p>Neem ruim voor het einde van de opdracht tijd om de foto's naar de computer over te zetten. Laad de gekozen foto's via een kabel naar de computer zodat ze op het Digibord te bekijken zijn.</p>
Reflectie	<p>Besprek zowel het proces als de inhoud van deze les. Stel bijvoorbeeld de volgende vragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat heb je geleerd over clair-obscur? - Hoe was het om een foto in het donker te maken?

	<ul style="list-style-type: none"> - Hoe is het gelukt om een groot verschil tussen licht en donker te maken in je foto? - Wat is er uitgelicht en wat is er donker? - Hoe zou je nog sterker het verschil kunnen laten zien? - Wat heb je geleerd over het maken van een foto?
Reflectie op het thema	<p>Waar kun je nog meer foto's van maken als je denkt aan het thema 'Ottomanen'?</p> <p>Thuis kunnen/mogen de leerlingen hier ook mee aan de slag.</p>